

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1996 m. birželio mėn. 1 d. / June 1, 1996

Nr. 107(21)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Be mūsų neapsieinama

Rinkiminiai metai paprastai neatneša literatūrinio šurmulio. Todėl tikrai didelė staigmena, kad savaitę savaitės Amerikoje labiausiai perkamų knygų sąrašuose yra anoniminių autorius parašytas romanas kaip tik apie prezidentinių rinkimų eigą. Kad *Primary Colors* (New York: Random House, 1996) yra romanas su ypatingais tikslais, galima spręsti jau iš veikalo pradedančios Machiavelli citatos: „Žmonės aplamai sprendžia labiau akimis negu rankomis“. Ir knygos autorinės teisės priklauso Machiavelliana, Inc.

Kokį tikslą sau užsibrėžęs šis nūdienis Machiavelli gerbėjas? Sau ir mums duoti įžvalgą į būsimą JAV prezidentą – chameleoną Jack Stanton, vienas pietinės valstijos gubernatorių. Čia figūruoja jo ambicinga žmona Susan; jos agresyvi draugė Lucille, kuri linkusi nuožmiai tvarkyti visą pirminių rinkimų kampaniją; Cashmere McLeod, kuri, užrašiusi jį kompromituojančius pasikalbėjimus su Jack Stanton, kaspiną perduoda reporteriams. Na, visa tai skamba kaip girdėti dalykai, bet autorius perspėja:

„Keli gerai žinomi žmonės, daugiausia žurnalistai, pasirodo šiuose puslapiuose kamėjinęse rolėse, bet čia yra grožinės prozos veiklas ir jam taikomos įprastos taisyklės. Jokie kiti veikėjai nėra tikri. Šie įvykiai niekad neįvyko“. Aišku, autorius priesaikos, kad čia nėra roman à clef, kad kūrinyje nieko bendro su tikrove neturi, dar jokio skaitytojo nesustabdė nuo bandymo skaityti knygą kaip istorinį romaną apie 1992-ųjų metų pirminius rinkimus.

Ar čia yra paslėpta istorija, ar ne, bet įdomu, kad romane taip pat figūruoja Lietuva ir lietuviai. Gal čia tik gero skonio reikalas ar dabartinė literatūrinė mada (anksčiau rašytojų pasitelkiama daugiausia dėl jos egzotikos, kaip Transilvanijos variantas, šiame dešimtmety nepriklausomybės siekianti ir ją laiminti Lietuva neretai užtikinama populiarij amerikietiškoj lektūroj – vienas iš gražesnių pavyzdžių būvę Larry McMurry romanai *Evening Star*, kur vienu metu veikėjai rimtai susirūpinę Lietuvos likimu). Aišku, lietuvių skaitytojų širdį tai pakutena, nors *Primary Colors*, kaip matysime, lietuvis gana patetiška figūra.

Lietuvių sutinkame 170-ame knygos puslapyje. Vienas iš kampanijos komiteto samdomų vaizduotojų yra lietuvis emigrantas, norintis išgarsėti. Jis girdėjęs iš Jack Stanton lūpų rasiškoms ir lytiškoms užgaulėms atautus teiginius ir šią informaciją perduosias viešumai (paskutinį savaitgalį prieš pirminius rinkimus New Hampshire valstijoje!), kadangi gubernatorių Jack Stanton buvo pažadėjęs Rusijos kariuomenės išvedimą iš Lietuvos padaryti pagrindine savo užsienio politikos tema, bet to pažado neišlaikė.

Lietuvių vadinas Tibor Lizickis. Gyvena Derry, New Hampshire. Studijuoja inžineriją Merrimack kolegijoje. Su juo knygos pasakotojas praleidžia dieną. Jack Stanton niršta sužinojęs, kad jis turi kalbėtis su lietuviu – kas jį pasamdė, iš kur jis atsirado? Bet išeities nėra – politinė žala, o greičiausiai ir visišką pražūtį atitolinti su Lizickiu susitikti reikia. Dialogą paliksime angliškai.

***

Mes įėjome į kambarį. Ten buvo Susan, besikalbanti su Tibor Lizickiu. Jis buvo išbalęs ir neramus, šviesiai rudais plaukais ir retais ūseliais, patetiškas specimenas. „Jack“, Susan prabilo, tuoj pat pajutusi Stanton'o nuotaiką ir žinodama, ką daryti, „Tibor was just telling me about how the Russians took his father away. He was a bus driver. He had an accident, and they just – took him... away.“

Stanton nusivilko palatą. Mačiau, kad jo marškiniai šlapi nuo prakaito. Jo akys suminkštėjo. „And you never saw him again?“ paklausė.

„No, Gowherenaw“, jis atsakė. „They take him Siberia.“ „And how old were you?“ „Six year.“

Stanton žengė prie jo. Buvo logistinė problema. Lizickis ir Susan sėdėjo ant sofų, veidu veidan. Gubernatorių norėjo būti arti – nuotolyje, kad galėtų liesti – bet jis negalėjo perimti Susanos vietą ir negalėjo atsitūpti priešais Lizickį, nes trukdė gležnas stiklinis kavos staliukas, kurį būtų sunku nustumti į šalį, nes jį supo minkštasuoliai ir

(Nukelta į 2 psl.)

Šešiasdešimt metų suka lietuvišką ratuką

Jadvygos Matulaitienės
80 metų sukakčiai

DALIA DZIKIENĖ

Jadvyga Meiliūnaitė-Matulaitienė gimė 1916 m. liepos 26 d. Joniškelyje, Biržų apskrityje. Jau nuo mažens žavėjosi muzika, šokių ir ritminiu judesiu. Bebaigdama „Aušros“ mergaičių gimnaziją, svarstė kokią studijų šaką pasirinkti. Ją viliojo ką tik prieš porą metų Lietuvoje įsteigti kūno kultūros kursai. Išlaikiusi egzaminus, buvo priimta į Aukštųjų kūno kultūros kursų, Kaune. Darbas buvo labai intensyvus, plačios apimties: ne tik buvo dėstomi įvairūs sportai, gimnastika, tautiniai šokiai, bet ir teoretiniai dalykai kaip psichologija, anatomija ir kiti. Taip pat buvo reikalaujamas karinis pasirušimas.

1937 metais įsigijusi aukštąjį mokslą baigusios teisės ir diplomą bei kūno kultūros jaunėnio mokytojo gimnazijoje cenzą, pradėjo mokytojauti Pilviškiuose. Po dvejų metų darbo praktikos stažo buvo jai suteiktas Lietuvos Respublikos Švietimo ministerijos kūno kultūros mokytojo gimnazijos cenzas ir teisės.

Jauna mokytoja su dideliu entuziazmu ėmėsi darbo, tą nuotaiką perdavė ir mokiniams, kurie labai noriai ne tik pamokų metu, bet ir po pamokų rinkosi sportui, ritminei gimnastikai ir tautiniams šokiams. Tarp mokyklų vykdavo varžybos, kuriose Matulaitienė aktyviai reikšdavoši su savo mokiniais. Mokytojaudama Matulaitienė buvo kelių sporto švenčių organizatorė. Tautinių šokių dar nebuvo labai didelis lobynas, tad į varžybas kiekviena gimnazija turėjo atvežti naują šokį. Šie šokiai buvo pagrįsti iš kaimų surinktais prisiminimais. Tokiu būdu augo ir plito tautinių šokių skaičius.

Nuo 1935 metų lietuvių tautiniai šokiai pradėjo rasti atgarsio užsienyje. Reprerentacinės tautinių šokių grupės dalyvavo įvairiuose tarptautiniuose festivaluose. 1938 metais Matulaitienė dalyvavo su rinktine lietuvių tautinių šokių grupe Sakalų saskrydyje Prahoje.

Ištekėjus, kartu su vyru Algirdu Matulaičiu mokytojavo Veiverių gimnazijoje. Užėjęs karas perskyrė jauną šeimą. Su mažąja dukrele, sesers šeimos globoje, ieškojo saugios vietos nuo siaučiančio karo. Visi tikėjosi, kad

* Dalia Dzikienė, gyvenanti Hartford, Connecticut, yra dabartinė Lietuvių tautinių šokių instituto pirmininkė.

pasitraukia iš Lietuvos tik laikinai. Karas pasibaigs ir bus saugu grįžti. Karo frontas vis stūmė toliau nuo Lietuvos. Matulaitienė pirmiausia apsigyveno Wiesbaden'o pabėgėlių stovykloje, kiek vėliau Kassel'yje ir Schwabes Gmuend'ėje, Vokietijoje. Bebūdama Wiesbaden'e, sužinojo esanti našlė, vyras žuvęs.

Atsidūrę tremtinių DP stovyklose, lietuviai tuoj ėmėsi organizuoti mokyklas, chorų, šokių grupes. Jadvyga Matulaitienė tuoj pat įsijungė į šį darbą. Lietuvių tautinius šokius teko mokyti iš atminties, kadangi užrašų nepasimta. Matulaitienė pati kūrė šokius, naudojant liaudies dainų muziką. Gyvendama Kassel'yje Matulaitienė gilinavo savo mokslą, studijuodama baletą ir išraiškos šokį.

1950 metais Jadvyga Matulaitienė su jauna dukrele Ramute pasiekė Amerikos krantą, apsigyveno Brooklyn, New York. Čia Lietuvos mokytojos cenzas nepripažįstamas, tad reikėjo ieškoti kito būdo pragyvenimui. Gavo darbą siuvykloje, ir taip iki 1961 metų dirbo tai vienoje, tai kitoje siuvykloje. Tačiau negalėjo atsisakyti, atsitraukti nuo mokytojos darbo, nuo pamiltos lietuviškos šokio. Pakviesta sutiko tautinius šokius mokyti ir New York'o Maironio liuanistinėje mokykloje, ir vadovauti Brooklyn'o tautinių šokių grupei. Taip aš ir susipažinau su Jadvyga Matulaitiene. Mano klasė buvo pati didžiausia mokykloje, 25 mokiniai, o iš jų du trečdaliai buvo berniukai. Mes mergaitės labai laukdavom tautinių šokių pamokų, ir gailejo naują šokį. Šie šokiai buvo pagrįsti iš kaimų surinktais prisiminimais. Tokiu būdu augo ir plito tautinių šokių skaičius.

Nuo 1935 metų lietuvių tautiniai šokiai pradėjo rasti atgarsio užsienyje. Reprerentacinės tautinių šokių grupės dalyvavo įvairiuose tarptautiniuose festivaluose. 1938 metais Matulaitienė dalyvavo su rinktine lietuvių tautinių šokių grupe Sakalų saskrydyje Prahoje.

Ištekėjus, kartu su vyru Algirdu Matulaičiu mokytojavo Veiverių gimnazijoje. Užėjęs karas perskyrė jauną šeimą. Su mažąja dukrele, sesers šeimos globoje, ieškojo saugios vietos nuo siaučiančio karo. Visi tikėjosi, kad

* Dalia Dzikienė, gyvenanti Hartford, Connecticut, yra dabartinė Lietuvių tautinių šokių instituto pirmininkė.

Jadvyga Matulaitienė

Vytauto Maželio nuotrauka

Matulaitienė darbavosi su jaunais šokėjais tautinių šokių grupėje, o šeštadienio rytą mokė liuanistinėje mokykloje. Ruošiantis kokiai programai, reikėdavo ir daugiau laiko skirti. Įvairiems vaidinimams bei montažams čia ir Lietuvoje ji sukūrė daugybę plastikos ir išraiškos šokių. O tas kūrybinis darbas buvo atliekamas naktimis. Maironio liuanistinėje mokykloje Jadvyga Matulaitienė mokė 20 metų. Norėdama apleisti siuvyklą ir rasti įstaigos darbą, ji rado laiko lankyti verslo kursus; baigus, gavo darbą su American Airlines.

Vienu metu vadovavo net trim tautinių šokių grupėms: šalia New York'o moksleivių grupės, New Jersey „Rūtai“ ir New York'o Lietuvos vyčių 41-os kuopos grupės. Visų mintyse Jadvyga Matulaitienė ir „Tryptinis“ yra viena. Jos sukviesta, paruošta moksleivių šokių grupė išaugo į New York'o tautinių šokių grupę, kuri 1976 metais pasirinko vardą „Tryptinis“. Per 45 metus šimtai šokėjų perėjo, šimtai šokių išmok-

ta, šimtai programų atlikta, visa tai dėka Jadvygos Matulaitienės.

Buvau viena iš tų pirmųjų moksleivių New York'o Moksleivių tautinių šokių grupėje. Matulaitienės entuziazmas, energija mus visus skatino kuo geriau šokti. Pirmutinieji pasirodymai buvo mokyklos renginiuose. Pirmas kitataučiams pasirodymas buvo Tarptautinėje moterų parodoje; po to pirmo karto kas rudėnį dalyvavome šioje parodoje. Kiekvienas pasirodymas buvo lygiai svarbus, vienodai buvo darbo įdėta. Dalyvaujančius tautinių šokių grupėje Matulaitienė ne tik išmokė šokių, bet kartu mokė ir lietuviškų tradicijų bei papročių. Atliekant programas kitaučiams kiekvienas buvom Lietuvos atstovas. Žiūrovus domino ne tik lietuviški tautiniai šokiai, bet ir kraštas, iš kur tie šokiai kilę.

Siekiant palaikyti mūsų liaudies meną, 1957 metais JAV Lietuvių Bendruomenė nutarė surengti masinę Tautinių šokių šventę. Nors dar mes visi buvome

gimnazistai, bet ryžomės vykti į Čikagą, dalyvauti šioje pirmoje šventėje. Po savaitinių repeticijų kartu važiuojant požeminiu traukiniu namo, mokytoja Matulaitienė papasakodavo, kokios buvo šventės Lietuvoje, tad laukėm pamatyti, ar bus kas panašaus Čikagoje. Vaziavome per naktį traukiniu, kartu su „Rūtos“ šokėjais. Čikagoje iš traukinio stoties tuojau pat vyko į amfiteatrą repeticijai. Pirmas išpūdis amfiteatro buvo niūrus, bet kai susirinko visos šokių grupės ir muzika užgrojo, iš karto pasidarė šviesiau, linksniau. O kitą dieną visi pasipuošę tautiniais rūbais išdėdžiai žygiavome į areną. Tai buvo pirmas kartas... Toliau ėjo antra, trečia, iki pat devintos šventės, New York'o šokėjai vis žygiavo su Jadvyga Matulaitiene priekyje.

Šventiant New York'o tautinių šokių grupės dešimtmetį 1960 metais, pamatėme ypatingą spektaklį. Schwaben salės didžiulėje erdvėje pasipylė daugiau kaip šimtas šokėjų: tai visi kartu šoko, tai merginos, tai vieni vyrai, tai vaikai; šokiai pristatomi tinkamais poezijos žodžiais ir daliai palaidimi daina. Ši šokių audini sukūrė Jadvyga Matulaitienė. Tolimesni jubiliejiniai koncertai šokėjams ir žiūrovams paliko neišdildomus įspūdžius. Programose vis daugiau ir daugiau buvo įpinta jos pačios kūrybos: „Per giria girelę“, „Vakaruškos“, „Greibėjėlė“, „Botagelis“, ratelių pynės ir kiti. Su nepaprastai dideliu entuziazmu ir energija tie visi koncertai buvo rengiami.

Vėl patyrėme Jadvygos Matulaitienės gabumus, ruošiant masines programas Lietuvių dienoje 1964 metais, Pasaulinėje parodoje, New York'e, kurioje dalyvavo 29 šokių grupės.

Pakviesta vyriausia meno vadove 1968 metais vykusiaj trečiaj JAV ir Kanados lietuvių tautinių šokių šventei, ji meniškai išdėstė šokius aikštėje; mūsų šokių atlikimą pagrazindama įjungiant chorų. Ruošimasis šventei reikalavo neapskaičiuojamai daug darbo valandų, daug kelionių į Čikagą. Savų šokėjų neapleido, su jais darbavosi, paruošdama juos trečiajai šventei.

Po pirmosios Tautinių šokių šventės repertuaro komisija nutarė įkurti Lietuvių tautinių šokių institutą, kurio tikslas tirti, ugdyti ir remti lietuvių tautinius

(Nukelta į 2 psl.)

Jadvygos Matulaitienės mokiniai šoka Vasario 16-osios minėjime New York'e – tai buvo prieš porą dešimtmečių.

Vytauto Maželio nuotrauka

Šiame numeryje:

Lietuva Amerikos rinkimuose • Mokytojos Jadvygos Matulaitienės 80 metų sukakčiai • Karolio Milkovaičio apsakymas • Vytauto Cinausko eilėraštis • Lietuvių uždaviniai laiko ir erdvės perspektyvoje (3)

Šešiasdešimt metų suka lietuvišką ratuką

(Atkelta iš 1 psl.)

šokius ir su jais susijusius papročius, žaidimus, tautosaką, liaudies muziką, tautinius drabužius. Be to, ruošti ateičiai tautinių šokių mokytojus. Šiems tikslams įgyvendinti pradėta ruošti tautinių šokių kursus bei seminarus.

Nuo 1964 metų Jadvyga Matulaitienė tapo Instituto aktyvi nare. 1973 metais buvo išrinkta Instituto pirmininke. Kiekvienas JAV ir Kanados tautinių šokių mokytojas, paklaustas, kuris amuo jam simbolizuoja lietuvišką tautinį šokį, pasakys: Jadvyga Matulaitienė. Ji mūsų mokytoja, patarėja, žinovė, kūrybos įkvėpėja. Tautinių šokių kursuose dėstė šokius, skaitė paskaitas. Kursų laisvalaikio norinčius pradėjo supažindinti su jos sukurtu šokių „Per giria, girelę“; sužavėti tuo šoku, kursantai norėjo daugiau, tad kitą kartą mokė „Vakaruškas“; su vyrais pradėjo išbandyti įvairius šuolius, kurie kiek vėliau susidėjo į energingą vyrų šokį „Juodberėlį“. Būdamą Lietuvių tautinių šokių instituto pirmininke, buvo atsakinga už kursų bei seminarų rengimą. Visiems mokytojams ji visuomet buvo ir yra prieinama, mielai padėdama, patardama. Hartford'o (Connecticut) „Berželio“ tautinių šokių grupė buvo įsteigta dėka to, kad mano tautinių šokių mokytoja, Jadvyga Matulaitienė, mane supažindino su lietuvišku tautiniu šoku. Man tas laikas, praleistas šokant New York'o tautinių šokių grupėje, paliko labai malonių prisiminimų ir sukėlė norą tai perduoti ateinančiai kartai. Praėjusiais metais kursuose visi labai jos pasigedo. Ankstyvesniose kursuose Dainavos (Manchester, Michigan), pasilikus po tik ką pasibaigusios mokytojų studijų savaitės, vaikštinėdama Dainavos keleliu, ji visuomet

New York'o tautinių šokių grupė su savo mokytoja ir vadove Jadvyga Matulaitiene (viduryje), švenčianti 20 metų sukaktį. Vytauto Maželio nuotrauka

laukdavo atvykstančių mokytojų ir šokėjų. Pasigedome ir tų rytmetinių pasivaikščiojimų, kai pasidalindavo mintimis apie mūsų šokį. Praėjusią vasarą lietuvių tautinių šokių instituto narių suvažiavime Jadvyga Matulaitienė buvo išrinkta Instituto garbės nare.

Jadvyga Matulaitienė ne tik gilina ir renka medžiagą apie lietuvių tautinius šokius, bet seka įvairius leidinius apie kitų tautybių šokius, muziką. Radus ką nors įdomaus, pasidalina su kitais mokytojais.

Jadvygos Matulaitienės patirties pasirašė JAV LB Švietimo taryba: kelerius metus buvo Švietimo tarybos narė tautinių šokių

reikalams. Tuomet sudarė liuanistinių mokyklų tautinių šokių ir žaidimų dėstymo programą. Švietimo tarybos remiama, 1982 metais paruošė ir išleido *Imk ir ratą* liaudies žaidimų bei ratelių rinkinį. Matulaitienei visuomet rūpėjo vaikų auklėjimas šokiais ir žaidimais. Pati sukūrė vaikams šokius, kaip „Žasėlė“, „Katinėlis“, „Grybs, grybs“ ir nemažai kitų. 23 metus ji vadovavo tautiniams šokiams Mokytojų ir jaunimo studijų savaitėse Dainavoje. Labai visų mėgiama ir laukiama, ji pritaikydavo programą įvairaus amžiaus ir pajėgumo tautiniams. Labai dažnai visas savo atostogas skirdavo tautiniam šokiui, vieną savaitę Moky-

tojų ir jaunimo studijų savaitėje, antrą Lietuvių tautinių šokių instituto kursuose.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, atsidarė laisvas kelias pasidalinimui žinių. Didžioji mūsų, kad mes galime parodyti, jog lietuviškas šokis tebegyvuoja pas mus, kad auga, kad ir toliau vysta kūryba. 1994 metais Jadvyga Matulaitienė su „Tryptiniu“ dalyvavo Lietuvių Pasaulio lietuvių dainų šventės šokių dienoje. Su pasididžiavimu arti 500 šokėjų iš užsienio atlikome kelis jos sukurtus šokius. „Per giria, girelę“ ir „Vakaruškos“ šokiai, kurie glūdėjo jaunos mokytojos širdyje Lietuvoje, gimė Vokietijoje, užaugo Amerikoje ir

grįžo į Lietuvą.

Jadvygos Matulaitienės inasas ir įtaka mūsų lietuviško šokio gyvavimui yra neapskaičiuojami. Jos darbai ir veikla metams bėgant buvo įvertinti įvairiais pažymėjimais, tarp jų: „Darbininko“ redakcijos medaliu, IX Lietuvių tautinių šokių šventės rengėjų pagerbimu, JAV LB Kultūros tarybos premija, Lietuvos Respublikos Prezidento padėkos raštu.

Nors Jadvyga Matulaitienė pasitraukė nuo aktyvaus organizacinio dalyvavimo tautinių šokių veikloje, esu tikra, kad būdama kūrėja ir mokytoja ji ir toliau dalinsis savo patirtimi, ir toliau ugdytų mūsų lietuvišką šokį.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

siena. Jis visa tai matavo, eidamas artyn, darydamas greitus geojausminius apskaičiavimus. Tai buvo Jack Stanton'o pragaro vizija: desperatiškai norėti kontakto, bet būti užrakintam nelietimo zonoje. Jis apėjo Lizickį ir prisėdo ant sofos atramos. Lietuvis, dabar tapęs Stanton'ų sumuštinio, pusiau atsisuko nuo Susan į gubernatorių. „That must have been awful for you,“ Jack Stanton tarė. „Just awful. And I understand why you'd be so intent on wanting to raise this issue.“

„Russians are pee-igs,“ Lizickis tarė, išrausdamas. „Pee-igs.“ Stanton kažkokiu būdu įstengė savo dešine ranka pasiekti Lizickį ir jam patapšnoti per petį. „I know, I know and I will do something about this. I just haven't had the chance. You know all hell has broken loose in this campaign.“

„Oh, yess, Cashmere — I hear about.“

Susan pakėlė akis į dangų. „But I promise you, Tibor,“ Stanton tęsė. „And this is a solemn promise — that your father will not be forgotten. If the voters of New Hampshire allow me to continue in this race, and if, in their wisdom, the American people elect me president — I will liberate Lithuania.“

„But you no mention now?“ „I will mention now. Tonight. I promise. But if I do, you will tell the newspaper editor that you were mistaken, that you were angry and were acting out of pique.“

„Out of what? Pee-ig?“ „You were very angry.“ „Oh yes, wery angry.“

***

Lietuvio pasirodymas *Primary Colors* romane baigiasi, prezidentiniam kandidatui Stanton jį ve-

dant durų link ir raminant: žinau, ką reiškia netekti tėvo, bet ne taip, kaip tu — galiu tik įsivaizduoti tavo sielvartą ir pyktį... suprask — amerikiečiams sunku, mes esam buvę laimingi... mes tiek daug iš jūsų galim pasimokyti... aš tikrai dėkingas, kad atėjai ir t.t. ir t.t. Didysis skausmo jautėjas palengvėjusia širdimi užtrenkia duris.

Lietuvis šiek tiek patetiškas, bet derinasi su kitais (gal tik skirtinga prasme) patetiškais knygos veikėjais. Epizodėli galima įvairiai skaityti. Vienoj plotmėje jis peršasi kaip paradigma Vakarų elgesiui su Baltijos valstybėmis per tiek metų. Bet antra vertus, atsiminus šūki „Nėra blogos reklamos!“, gal tai tebus naudingas priminimas skaitytojui apie Lietuvą ir lietuvių, savotiškas mūsų laisvės atgavimo „dokumentavimas“ įvairiojo šio laiko raštijoje, nepaisant, kad „Tibor“ yra vengriškas vardas, kad lietuvių liečianti chronologija yra beviltiškai sujaukta (kada trėmė į Sibirą? kada atsirado Amerikoje? juk ne užvakar...) ir visi Lizickio kartos lietuviai Amerikoje vis dėlto geriau kalba angliškai... (kt.)

Parodos Lietuvių dailės muziejuje

Balandžio 26 dieną Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois atidaryta paroda, pavadinta „Dovana Petravičiui“, vyks iki šių metų rugsėjo 30 dienos. Paroda skirta paminėti 90 metų sukaktį nuo dailininko Viktoro Petravičiaus gimimo (1906 gegužės 12). Joje eksponuojami Lietuvos dailininkų padovanoti kūrinių, jiems norint paremti Viktoro Petravičiaus monografijos II tomo išleidimą.

Birželio 15 dieną, šeštadienį, Lietuvių dailės muziejuje bus atidaryta dailininko Povilo Puzio paroda, apie kurią parašysime ateinantį šeštadienį.

Karolis Milkovaitis

Laukinukė

Buvo antrieji mano gyvenimo metai Amerikoje. Nedidutė įmonė, kurioje nuo pat pirmųjų dienų dirbau, buvo už keturių mylių nuo miestelio, vienvėžio geležinkelio pašonėje, skurdoko nedidelio miškelio vidury. Lygiai graičiai geležinkelio stovėjo pagrindinis pastatas. Atokiau — kairėje, rytų pusėje, riogsojo kiek apleistas katilinės pastatas, kurio šoninėje ativarėje išsistėjo ir įmonės sunkvežimis. Tarp katilinės ir geležinkelio pylimo stovėjo dvi nemažos talpos, sidabrinės spalvos dažais nudažytos, metalinės naftos talpyklos. Kokios mylios spindulių nebuvo jokio gyvenamo namo, jokio naminio gyvulio ar paukščio. Po medžius karstėsi voverės, krykštė, klegėjo, švilpavo miško paukščiai, ant samanotos žemės raitėsi žalčiai.

Norint į įmonę patekti, reikėjo iš pagrindinio greitkelio pasukti siauroku, kieto grindinio keliuku, kuris vedė per krūmokšnių bei retų, nusukusių rytų Amerikos lapuočių miškelį, kol, paėjus ar pavažiavus gerą ketvirtį mylios, už posūkio staiga pamatė didžiulę, tamsiai mėlyną raidžių ant balto dugno, iškaubą: „Peerless Rubber Cement, Latex & Paint Co.“

Kaitri gegužės ryto saulutė tviskėjo stambiuose, nuo lapų nukarusiuose, rasos perlų auskaruose. Vyresnysis darbininkas, sunkvežimio vairuotojas ir aš jau buvome atvykę į darbą. Iki darbo pradžios dar buvo apie dešimt minučių, tad, susėdę lauke prie durų ant betoninių laiptukų, rūkėme. Mums besigerint gražiu rytu ir besišnekučiuojant, išgirdome kačiuko kniaukimą. Iš balso sprendžiau, kad jis turėjo būti dar labai mažas.

— Kačiukas šitame visų apleistame užkampyje? — balsiai lietuviškai nustebeu.

Norėdamas suvokti, iš kurios pusės tas kniaukimas atsklinda, atidžiai klausiau.

— Miauu, miauuu, — vėl išgirdau laibutį, skundo pilną kniaukimą krūmų tankumyne, už kokių trisdešimt žingsnių, pietų pusėje.

Pakiliau ir žengiau laiptukais pakopą žemyn. Ir per žvyruotą kiemo aikštelę, kurios centre riogsojo statinių pastoginė, priguldyta

įvairios talpos tuščių metalinių naudotų statinių,ėjau į miškelį ieškoti kačiuko.

Rankomis sklaidydamas krūmokšnių lapus, bridau per aukščiau kelių siekiančią šlapia žolę. Rasa persisunkusios kelnės nemaloniai lipo prie blauzdų.

— Kac, kac, kac... — švelnindamas balsą šaukiau ir žvalgiau. Čia pat, už kokių dešimt žingsnių atsiliopė. „Miau...“ Krūmus praskleidęs ir priėjęs, tankioje žolėje pamaciau vos bepajudantį kačiuką. Pakėliau šlapia, drebantį, baltai raiņą gyvuliuką ir atsinešiau į patalpą. Nustatėme, kad tai katytė.

— Jai ne daugiau, kaip penkis ar šešias savaites pasakojau, jog jų katė susilaukusi prieauglio. Pauliaus spėjamas katytės amžius su tuo laiku kaip tik sutapo. Mečiau tiriantį žvilgsnį į tylinčio Vilimo pusę. Jis suprato mano nebylį priekaištą ir, kiek sumišęs, nusuko akis į kitą pusę.

— Vadinasi, tiesa, — galvojau ir vėl dėmesį nukreipiau į drebančią katytę.

Skuduru nusausinau ją. Raštinės administratorė Lorena kavos nemėgo, tai kasdien atsiveždavo pieno. Paaikškęs paprasčiau truputį ir ji pripylė pilną dubenėlį. Katytei godžiai pasisotinusi, parinkau per langą saulutės spindulių šildomą plotelį grindų, sulankščiau ir paklojav savo nenaudojamą kombinezoną ir ten laikinai ją įkurdinau, kad išdžiūtų ir sušiltų.

Per priešpiečių pertraukėlę aš vėl buvau su katyte, kurią radau nukeliavusią į gretimą sandėliuko patalpą. Kai atnešiau ją atgal prie pakloto kombinezono, priėjo kitas bendradarbis, senukas Ronaldas. Šis buvo labai malonaus būdo, visiems draugiškas, visus užjausdavo ir stengdavosi padėti.

— Koks gražus gyvuliukas, — gėrėjosi jis. Pritūpęs atsargiai pakėlė ją nuo maišo ir

pasisodinęs į milžinišką savo kairės rankos delną, žiūrėjo į ją ir kalbino:

— Kitty, kitty coo... Hallo, kitty, what is your name, little stinky? Kitty, kitty, coo — su tam tikru melodingu niuansu tęsė jis, dešinės rankos rodomuoju pirštu kasydamas gyvuliuko pasmakrę. Abu dabar nustatėme, kad katytės priekinė kairė kojytė yra šešiapirštė, ant kaklo balta juostelė, kairė ausytė balta; akutės skaisčiai mėlynos ir tokios nekalios, it kūdikio.

Patalpoje katytė praleidė visą dieną. Vakare prieš eidamas namo, ją vėl pamaitinau pieno likučiu, pataisiau guolį ir palikau ten nakvoti.

Nesu didelis pieno mėgėjas, bet kitą rytą ne kavos, o pieno prisipyliau termosinė pietų gertuvę, kad galėčiau katytę palakinti. Tačiau tą rytą įvyko nenumatytas dalykas. Į darbą atvykę pamatėme, kad katytė nesilaikė paprasčiausių švaros taisyklių. Vyresnysis darbininkas Paulius labai supyko, koja taip stipriai katytę pažėrė durų link, kad ši kelis kartus kulverčiais apsisvertė, ir, pakėlęs ją už sprando, išmetė pro duris. Ji nukūtiūno ir prapūlė miškeliu krūmuose.

Katytė dingio. Slinko savaitės, mėnesiai, bet jos niekur nebuvo matyti. Nė vienas bendradarbių jos neprisiminėdavo. Buvau beužmirštąs ją ir aš.

Jau buvo praslinkęs apie pusmetis nuo ano gegužės ryto. Miško medžių ir krūmokšnių vasaros rūbas buvo nusidėvėjęs. Tasai paslaptingas žalias žavumas, kuris it siena kliudė akims įžvelgti į miško gelmę, išnyko. Tasai šakų ir lapų tankumas, pro kurį, rodos, nė uodas snapo neikištų, dabar buvo dingęs: vejas buvo baigiasis jų likučius nugentė. Ploni, pliki, draikytomis šakomis medžiai, tartum bekepuriai, nesisukavę jaunuoliai, stiebesi į debesis, it stengdamiesi vienas per kito viršugalvį tolius įžvelgti. O raizgyti, nušiurę krūmokšniai glaudėsi prie drėgnos, samanotos žemės, lyg artėjančiai žiemai guolio ieškodami.

Per šimtą ar daugiau žingsnių galėjai matyti paukštį žemę striksintį ar voveraitę po lapais gilių beieškiančią. Sen bei ten per samanų klodą kyšojo nedidelių akmenų pilkos nugaros.

Buvo pats pavakarys — artėjo darbo dienos galas. Netikėtai gavau paliepiamą skubiai paruošti acetono skiedinio siuntą. Kiek nepatenkintas tokiu paliepiu šiuo darbo dienos laiku, išėjau į pastoginę tinkamos talpos statinę pasi-

rinkti. Čia, pagal talpos dydį, jos buvo suguldytos į tvarkingą triaukštę rietuvę.

Man prisitarinėjus prie statinių, staiga pro mano kojas šmėkstelėjo ir šuoliais nudulkėjo katė. Aš net krūptelėjau. Bet, susidomėjęs ta netikėta viešnia, sustojau ir nusekiau ją akimis į miškelį.

— Nepaprastas kailio margumo panašumas, — turbūt sumurmėjau. Iš tikrųjų ji man labai priminė aną pavasario katytę. Tas pats plaukų rainumas. Tik ji dabar jau daug didesnė. Ir tas ūgio skirtumas lyg ir prieštaraavo minčiai, jog tai galėtų būti tas pats mažutis gyvuliukas, kurį prieš šešis mėnesius Paulius taip negailestingai nubaudė.

Bendradarbiams apie reginį nieko nesakiau. Bet nuo tos dienos pradėjau katę sekti, dažniau pasisukinėdamas po kiemą, apžiūrinėdamas katilinę bei statinių pastoginę, nes galvojau, kad ji čia kur nors yra isikūrusi. Praslinko dvi dienos, bet katė nepasirodė. Tačiau trečios dienos popietę tolokai miškelyje pamaciau tą pačią ano vakaro katę. Ji pamažu žingsniau, kojas atsargiai dėliodama ir budriai žvalgydamasi, lyg grobio tykodama.

Metęs darbą, pravėriau langą ir buvau jau bešaukias. Tačiau išgirdusi lango girgžtelėjimą ji krūptelėjo, sustojo ir, galvą aukštai iškėlus, budriai mane sekė. Kiek luktelėjęs pašaukiau: „Kac, kac, kas...“ Kelias akimirksnudsulsi, ji pasileido bėgti ir puslankį apskusi dingio raizgynuose.

Man parūpo ją prisijaukinti. Kitą dieną, nupirkęs porą skardinėlių kačių maisto ir idėjęs gerą jo kiekį į plastmasinę lėkštutę, pastačiau lauke, prie statinių pastoginės, tikėdamasis, kad ji ras ir išės. Per dieną jos nemačiau. Ir kai po darbo namo eidamas patikrinau, edalas buvo nepaliestas. Tačiau kitą rytą į darbą atėjęs lėkštę radau tuščią. Vadinasi, katės naktį būta, nors variau šalin besiskverbiančią mintį, kad galėjo ir kitas gyvulys išėsti.

Tikėjau, kad kartą čia radusi maisto, ji ir vėl ateis jo ieškoti. O gal išdrįs ir dieną arčiau pastato pasirodyti.

Viltį puoselėdamas, vėl lėkštę pripildžiau edalo. Bet šį kartą lėkštės neprinešiau iki pastoginės, bet pastačiau kiek arčiau dirbtuvės. Mano tikslas buvo ją vilioti vis arčiau ir arčiau, kol atsiviliotų iki durų, paskui vidun.

Pasisekimas iš pradžių buvo gana menkas: dienos metu ji nepasirodydavo, o naktiai edalo nepalikdavau. Bet po geros savaitės, matyt, su-

uodusi maistą ir negalėdama pagundai atsispirti, ji išdrįso priartėti prie lėkštės beveik vidudienį. Dabar ją matydavau kiekvieną dieną. Edalo lėkštę vis keldamas kaskart arčiau, pagaliau atsiviliojau ją prie įmonės pagrindinio pastato durų.

Buvo penktadienis — paskutinė ir pati laisviausia savaitės darbo diena. Pastebėjau, kad katė, tartum susitarimo laikydamasi, vis atėina esti tuo pačiu laiku: tarp pirmos ir antros valandos. Tad šį kartą, jos maistą pastatęs visai arti įeinamųjų durų laiptų, grįžau patalpon ir už durų pasislėpęs pro plyšį sekiau, kas įvyks. Po kurio laiko katė pasirodė ir atsargiai prisitartinusi pradėjo esti. Pamažu išėjau ant laiptų. Mane pamaciausi į staiga šoko bėgti, bet kiek pabėgėjusi sustojo. Aš grįžau į patalpą ir vėl pasilėpiau už durų. Ji, kiek nudelsusi, grįžo prie edalo. Tačiau kai tik pasirodžiau, ji ir vėl nudūmė. Tatai tęsėsi kone visą popietę. Bet vakarop, nors labai nervinga, ji išdrįso ir mane trumpai pažvelgti dėmesio.

Edančią mėginau paglostyti. Iš pradžių nesileido: kai tik tiesiu ranką, ji urzgia, šnypščia, spjauna ir šoka atgal. Uodega pasiausuosi kaip kaminkrėčio šluota. Pagaliau, gal supratusi, kad reikia nusileisti, nes negalės išbaigti maisto ir liks alkana, ji leidosi glostoma, nors visokiais protesto garsais reikė nepasitenkinimą.

Dabar mačiau ją iš arti: kailis susivėlęs, nešvarus. Akyse plėšrumo švieselės — tikra laukinė katė! Tačiau šis susitikimas manėje išskleidė visas abejones: ji buvo šešiapirštė, su balta juostele per kaklą, kairė ausis balta — ta pati ano meto katytė.

Kitą dieną, po kelių nesėkmingų mėginimų, man pavyko ją išprašyti į vidų. Baugi, budriai žvalgoji, ausimis karpai, kiekvieną judesį seka, nuo kiekvieno garso krūpteli.

Kaip tikėjau, katė pamažu pradėjo priprasti prie žmonių ir aplinkos. Jos tikroji gyvenvietė dabar jau buvo patalpoje. Vis dar baili, nei man, nei kitiems bendradarbiams nerodė prielankumo. Tikėjau, kad atidumu ir švelnumu įsigysiu jos pasitikėjimą.

Bendradarbis Frankis buvo grubus, neišauklėtas ašis, kuris žmones ir gyvulius vertino tuo pačiu atžagareiviškumu. Katės jis nemėgo.

Dažų gamybos skyriuje maišiau metalinių dažų siuntą. Staiga išgirdau iš „Latex“ sky-

(Nukelta į 4 psl.)

Lietuvių uždaviniai laiko ir erdvės perspektyvoje

JUOZAS MEŠKAUSKAS

(Tęsinsys iš praėjusio šeštadienio)

Visų tų milžiniškų politinių ir etnografinių pasikeitimų Europoje lietuvių tauta pradeda sklaidytis po visą pasaulį. Pirmosios rusų okupacijos metu kelios dešimtys tūkstančių lietuvių buvo išvežta į tolimą Sibirą. Vokiečių okupacijos metu nemažai darbininkų, o taip pat ir kalinių buvo išvežta į Vokietiją ir kitas tuo metu vokiečių okupuotas valstybes. Vokiečiams karą pralaimėjus, lietuviai pasitraukė į Vakarus ir negalėdami grįžti į tėvynę pradėjo sklaidytis po visą pasaulį. Nemaža jų dalis nuvažiavo į Pietų Ameriką: Venesuelą, Braziliją, Argentina, Kolumbiją. Didžiausia jų dalis atsikūrė JAV ir Kanadoje. Taip pat nemažai nuvažiavo į Australiją. Taip pat dalis iš krašto pasitraukusių lietuvių paliko Vakarų Europoje.

Antrosios rusų okupacijos metu, kuri truko apie 50 metų, labai daug lietuvių buvo ištremta ir įkalinta Rusijoje, Sibire. Taip kad periode tarp 1940 ir 1990 metų lietuvių atsirado visam pasaulyje ir eilėje vietų nemažų skaičių.

Susidarius tokiai situacijai kada Lietuva okupuota ir ten lietuviai kalinami, žudomi ir tremiami į Rusiją ir tolimą Sibirą, kita lietuvių dalis išsisklaidžiusi po visą pasaulį, lietuviai susiorientuoja padėtyje, laike ir vietovėse. ALT-as, parapijos, įvairios organizacijos ir klubai sustiprina ir suintensyvina savo veiklą išlaikyti lietuviškumą ir gelbėti lietuvių tautą. Atsikūręs VLIK-as ir supratus, kad greito valstybės atkūrimo ir lietuvių grįžimo į tėvynę negalima tikėtis Vokietijoje 1946 m. kovo mėn. Hanau stovykloje sušaukė lietuvių suvažiavimą ir įsteigė Lietuvių Tremtinių Bendruomenę. Ta bendruomenė Vokietijoje turėjo keliolika skyrių ir atliko labai didelį darbą rūpindamasi lietuvių įvairiais reikalais, steigdama lietuviškas mokyklas ir rūpindamasi visais kitais lietuvių kultūros reikalais.

VLIKą sudarė iškiliausi mūsų valstybininkai. Jos pirmininku tuo metu buvo prel. Mykolas Krupavičius. VLIK-as sudarė specialią komisiją, kuri spręstų lietuvių reikalus to meto situacijoje. Ta komisija po rimtų svarstymų ir studijų 1949 m. birželio mėn. 14 d. paskelbė Lietuvių Chartą kuria yra įsteigiama Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. Tos chartos pradžioje pasakyta: „Pasaulyje pasklidę lietuviai su-

Dr. Antanas Razma Vilniuje
Antano Sutkaus nuotrauka – iš serijos „Pasaulio lietuvių portretai“

daro vieną Pasaulio Lietuvių Bendruomenę“. Pagal šią principą daugelyje kraštų susikūrė lietuvių bendruomenės. Tuose kraštuose kuriuose lietuvių įvairios organizacijos jau buvo įsikūrusios iš ankščiau Lietuvių Chartos principą priėmė truputį skeptiškai. Viena iš tokių kraštų buvo JAV.

Po Antrojo pasaulinio karo į Ameriką atvykę lietuviai, pagal Lietuvių chartą, 1952 metais įkūrė JAV Lietuvių Bendruomenę ir kitas savo organizacijas. Naujai atvykę daugiausia neįsijungė į senas, jau čia esančias organizacijas, o seniau atvykę lietuviai nelabai jungėsi į naujai atvykusiųjų. Ir vienu, ir kitu tikslu labai panašūs. Lietuvių uždaviniai, nuo pat pirmųjų emigrantų į įvairius kraštus, buvo lietuviškumo išlaikymas, kuriant organizacijas, parapijas, steigiant mokyklas, choras, klubus ir t.t. ir Lietuvai netekus nepriklausomybės – jos atstatymas. Ir darbas vyko su dideliu entuziazmu.

Lietuviškumo išlaikymas lietuviui išeiviui yra svarbi problema, ir toliau šita problema svarstant faktai ir patyrimas neturi būti pražiūrimi ir į juos turi būti atkreiptas dėmesys. Čia turiu omenyje lietuviškai nekalbančius vyčius, kurie Lietuvai yra labai daug padarę ir dabar dar daug daro. Seniau įkurtos organizacijos, o jų buvo gana gausu,

palaipsniui užsidaro. Viena iš dar aktyviai veikiančių yra Lietuvos vyčių organizacija, bet ir šios organizacijos susirinkimuose vartojama tik anglų kalba ir jų leidžiamas žurnalas *Vytis* beturi jau mažai lietuviškų žodžių. Po Antrojo pasaulinio karo atvykusių lietuvių sukurtos organizacijos, pagal vietoves, daugiau ar mažiau dar veikia, bet jų narių skaičius žymiai ir greitai mažėja. Šita problema yra labai svarbi ir labai didelė. Ją įdomiai svarsto dr. Dalia Katiliūtė-Boydston *Ateities* žurnalo 1992 metų 5-ame numeryje. Šią savo problemą svarstant, pavyzdžiui gal galėtume imti žydų tautą. Žydai, nors ir nekalba žydiškai ir nebesilaiko žydų religijos, bet jie save laiko žydais ir žydų tautos nariais.

Prieš toliau svarstant lietuvių išeivijos situaciją, gal verta susipažinti su lietuvių kilmės žmonių skaičiais išeivijoje. 1990 metų Jungtinių Amerikos Valstybių gyventojų surašymo duomenimis, JAV tuo metu gyveno 811,865 lietuvių kilmės asmenys. Per dešimtmetį lietuvių padaugėjo 69 tūkstančiais. Lietuviai sudaro 0.3% JAV gyventojų ir yra 37-a pagal dydį JAV etninė grupė. Palyginimui su mūsų geografiniais kaimynais, didžiausia Amerikoje yra lenkų kilmės grupė – 9.4 milijonų, latvių yra 100,331 ir estų – 26,762. Iš lietuvių, to meto surašymu, daugiau-

sia gyveno šiose valstijose: Illinois – 112,410, Pennsylvania – 106,184, New York – 72,100, Massachusetts – 66,589, California – 52,821, New Jersey – 49,010, Florida – 41,718.

Daugelis lietuvių kilmės asmenų nemoka lietuviškai, nedalyvauja lietuviškose organizacijose ir jų veikloje, o tik kildina save iš lietuvių tėvų, senelių, prosenelių. Taip pat nemažai čia gimusių lietuvių dar moka lietuviškai, bet savo šeimose lietuviškai nebekalba, organizacijose nedalyvauja. Prieš 30 metų ne Amerikoje gimusių, daugiausia Lietuvoje, čia gyveno 40,300 lietuvių. Dabar jų liko tik 30,334.

Kiek lietuvių yra išsiblaškiusių po pasaulį ir kur jų yra daugiausia, po JAV ir Kanados, duomenų neturiu. Turbūt daugiausia yra buvusioj Sovietų Rusijoje, Pietų Amerikoje: Argentinoje, Brazilijoje, Kolumbijoje, Venesueloje. Toliau turbūt bus kitos Baltijos valstybės, Australija ir kitos mažesnės vietovės. Taip pat man mažiau yra žinoma jų veiklos sąlygos, norai ir aspiracijos.

Svarstant visas ankščiau minėtas problemas, svarbu žvilgtelti į Lietuvos geopolitinę padėtį. Prieš geležinei uždangai ir komunizmui subyrant, nors dėl šaltojo karo padėtis ir nuotaikos buvo įtemptos, bet Europa lyg ir rėmėsi senomis dogmomis, nusištevėjusiais politiniais sprendimais bei tradicijomis. Subyrėjus geležinei uždangai ir komunizmui, Europa pasidarė labai gyva, judanti visomis savo institucijomis ir visais organais. Kai išsikristalizuos buvusioj Sovietų Rusijos teritorijoje, taip pat labai neaišku.

Dabar mums yra aktualios temos Europos Sąjungai ir NATO organizacija, ir jų svarbą mums pasako Rytų protestai. Politikai kalba apie taikos nedalomumą arba pasaulinę taiką. Ekonoministai Europoje kalba apie bendrą rinką, bendrą pasą, bendrą pinigą ir žmogaus judėjimo nevaržomumą. Čia, Amerikoje, prezidento patarėjas Robert Rich savo knygoje *The Work of Nations* rašo: „Nebus nacionalinių produktų ar technologijų, nebus nacionalinių korporacijų ar nacionalinės industrijos“. Tai Vakarų Europos ir Jungtinių Amerikos Valstybių nuotaikos ir ateities perspektyvos. Mūsų įsijungimas į šitas problemas ir perspektyvas yra būtinas.

Toks vardas kaip Kantas, Dostojeviskis, Wojtyła (popiežius Jonas Paulius II), Mišaišius, Paulauskas (Pulaski), Pilsudskis, Krupavičius ir daugelis kitų parodo, kad lietuviai savo genais dideliems darbams yra pajėgūs. Daug dabar yra dirbančių didelių darbus visuomenėje, moksle, daugelis yra savo mokslinius darbus paskelbę spaudoje, technikoje, daugelis yra savo darbus užpatentavę, nemažai yra pasaulinės reikšmės rašytojų, poetų ir kitokių kultūros darbininkų, pasisklaidžiusių pasaulyje. Gal Dievas mus taip plačiai pasklaidė ir paruošė lietuvių tautą tiems darbams ir uždaviniais, kad mes juos atliktume. O tie uždaviniai tikrai nesibaigia mūsų valstybėje ir Europoje. Amerikai įsijungus į Europą, jie darosi tikrai pasauliniais ir sprestini visame pasaulyje įvairiose plotmėse ir įvairiomis kryptimis. O jėgų mes turime, tik reikia tas jėgas suregistruoti, sujungti, suorganizuoti ir išmintingai intelektualiai diriguoti. Jų yra tėvynėje ir jų yra už tėvynės ribų. Tos jėgos neturi būti vienos kitoms priešingos, turi dirbti bendrai ir solidariai.

Iki šiol lietuviai išeiviai orientavosi ir akcentavo lietuviškumo, Lietuvos kultūros, kalbos, tradicijų išlaikymą. Tas yra svarbu ir tas tęstina ir toliau. Bet laikas bėga, sąlygos keičiasi. Pasaulio

įvykiai vystosi nenumatyta nuostabių greičių ir formomis. Nenorint atsilikti nuo laiko ir pasaulio įvykių, lietuvių išeivija turi persvarstyti savo veikimo tikslus ir būdus, nes realybė to reikalauja.

Lietuvio išeivio problemas labai gražiai ir giliai yra svarstę kun. Vytautas Bagdanavičius straipsniuose „Lietuvių tauta pasaulyje“ (žurnale *Ateitis*, 1992 Nr. 5) ir „Lietuviškos išeivijos uždavinys – apginti lietuvių tautos vardą pasaulio atvirybėje“ (žurnale *Pasaulio lietuvis*, 1994 vasaris) ir dr. Dalia Katiliūtė-Boydston straipsnyje „Apie išeivijos lietuvių tautinį išlikimą“ (*Ateitis*, 1992 Nr. 5).

Kun. Bagdanavičius sako: „Mums reikia ugdyti naujo tipo lietuvių – pasaulio lietuvių. Pasaulio lietuvių galvosenai galėtų būti prielaida, kad kiekvienam žmogui yra sukurta visa žemė“. Tai labai įdomios ir gilios mintys. Pasaulio lietuvių sąvoka tinka ne tik išeiviams, bet jei mes suprastime mūsų tautos, esančios tarp Rytų ir Vakarų, uždavinius ir juos vykdysim, tai ta sąvoka tiks ir lietuviui, esančiam tėvynėje.

Tiesa, lietuviai yra įsteigę Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, ir ji rūpinasi išeivio lietuvių problemomis. Dabartinis šios organizacijos pirmininkas Bronius Nainys buvo pradėjęs labai gražų organizacinį darbą – aplankyti visų pasaulio kraštų lietuvių ir sustiprinti jų veiklą ir darbą. Deja, knyga *Lietuvos kovų ir kančių istorija*, turinti labai gražius tikslus ir labai reikalinga, bet išleista neapgalvotai ir nepilnai paruošta, stiprinant Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, jo darbus sutrukdė.

Pasaulio lietuvių darbų kryptimi reikiiasi Lietuvos vyčiai. Deja, Pasaulio Lietuvių Bendruomenė su jais neturi artimesnio ryšio ir nėra bendradarbiavimo.

Pasaulio lietuvių veiklos kryptimi turi reikštis ne tik organizacijos, bet ir atskiri individai įvairiose srityse ir įvairiais būdais: kultūroje, ekonomijoje, politikoje, moksle ir kitose srityse. Ir tokių individų yra. Pavyzdžiui, Vyčiai du broliai Boris. Vienas labai stipriai reikiiasi visuomeniniam darbe New York'e, kitas Detroit'e yra surinkęs turto daugiau kaip milijono dolerių vertės ir išsiuntęs į Lietuvą. Dr. Leonas Kriaučeliūnas savo darbu ir lėšomis labai stipriai remia čia vietinės organizacijas ir Lietuvoje, Kaune, prie Veterinarijos akademijos pastatė ir įrengė mažų gyvulių kliniką, kuri kainavo dau-

(Nukelta į 4 psl.)

Algis Jakstas (Švencionėliai)

Kapų rintis I

KĄ AŠ GALIU?

Aš negaliu Jums sugrąžinti jaunystės, Jei ir galėčiau – būtų per žiauru. Į skausmo upę vėl atgal įbristi, Sulaukusiems saulėlydžio žarų.

Aš negaliu Jums sugrąžinti sodybos Su šuliniu tarp svirno ir namų, Kurį ligšiolei tebevaldo stribas, Už Judo darbą gavęs dovanų.

Aš negaliu vėl išvingiuoti upelio, Pavirtusio mazuto kanalu, Kaip negaliu sulopyti rūbo žalio, Kurį ir lopyti gal jau vėlu...

Ką aš galiu? Pakviest kartu sušilti, Pasidalinti tremties širdžių narsa. Ką dar galiu? Padovanoti viltį, Kad melas žus ir nugals Tiesla!

Vytautas Cinauskas

Ši eilėraštį, parašytą 1995 metų liepą, poetas Vytautas Cinauskas skaitė 1995 metų rugpjūtį Kaune, Žemės ūkio rūmų salėje, susirinkusiems savo likimo broliams ir seserims, Altaus krašto 1941 metų tremtiniais.

Poetas Bernardas Brazdžionis, Aldona Brazdžionienė, Kazimiera Bradūnienė ir poetas Kazys Bradūnas Dainų šventėje 1995 metais Lietuvoje.
Antano Sutkaus nuotrauka – iš serijos „Pasaulio lietuvių portretai“.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Bronius Nainys Vilniuje priešais barikadas iš 1991 metų, kai buvo ginamas Parlamentas.
Antano Sutkaus nuotrauka – iš serijos „Pasaulio lietuvių portretai“.

Lietuvių uždaviniai laiko ir erdvės perspektyvoje

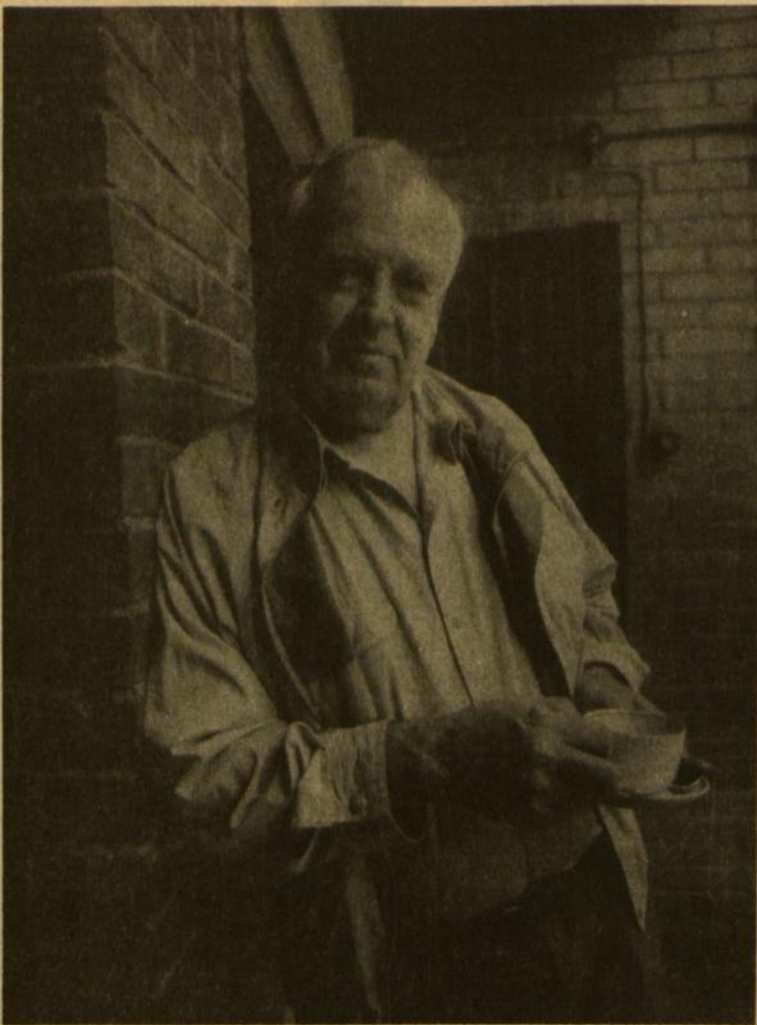
(Atkelta iš 3 psl.)

giau nei 300,000 dolerių ir yra moderniškiausia visose Baltijos valstybėse. Yra visas būrys kitų, kaip Marija ir Antanas Rudžiai, Balzekai, Mackevičiai, Stukai ir dar daugybė kitų, kurių nėra galimybės čia paminėti, bet jie yra atlikę be galo didelį darbą.

Labai įdomus pasaulio lietuvių darbų kryptimi įvykis yra pasaulio lietuvių vyskupų konferencija, kurioje dalyvavo ir Sibire dirbantieji kunigai. Konferencija įvyko Novosibirske, Rusijoje. Čia pateikiu vyskupo Pauliaus Baltakio, OFM, informaciją. Novosibirsk yra dabartinė Sibiro sostinė, turi apie du milijonus gyventojų. Į čia lietuviai nebuvo tremiami, o atvyko gyventi vėliau. 1989 metais Novosibirsko srityje buvo užregistruota 900 lietuvių. 1991 metais įsikūrusi Lietuvių Bendruomenė — Kultūros draugija turi 60 narių, dauguma senosios kartos tremtinių palikuonių. Vadovauja Antanas Šulas, silpnai kalbantis lietuviškai. Lietuviai neturi nei patalpų, nei knygyno, o 1993 metais įsteigtą mokyklėlę turėjo uždaryti dėl mokinių stygiaus.

Medinėj kopyltėlėj sekmadieniais susirenka tik keli lietuviai. Kas antrą sekmadienį evangeliją skaitoma lietuviškai ir giedamos tradicinės lietuvių giesmės. Vyskupas Juozas Werth ir generalinis vikaras tėvas Aleksandras, SJ, puikiai kalba lietuviškai. Jiems asistuoja taip pat lietuviškai mokantis vokiečių kilmės brolis Andrius, SJ, ketverių metų gyvenęs Lietuvoje. Į sutikimo pamaldas ir pasisvečiavimą atvykę buvo 40 lietuvių.

Praėjusių metų spalio 2-5 dienomis Novosibirske įvyko Rusijos vyskupų ir Sibire dirbančių kunigų konferencija. Konferencijoje dalyvavo: arkivyskupas Tadas Kondrusevičius, Apaštalinis administratorius Rusijai (gudų kilmės, baigęs Kauno kunigų seminariją ir aštuonerius metus dirbęs Šv. Dvasios parapijoje, Vilniuje); vyskupas Jan Langa, Kazachstano Apaštalinis administratorius (lenkų kilmės, priklausęs Lietuvos marjonų pro-

Dr. Zenonas Rekašius Santaros-Sviesos studijų dienose 1993 metais Anykščiuose.
Antano Sutkaus nuotrauka — iš serijos „Pasaulio lietuvių portretai“.

vincijai, baigęs pagrindžio seminariją ir Lietuvoje slapta įšvęstas kunigu); vyskupas Paulius A. Baltakis, OFM, užsienio lietuvių vyskupas; monsinjoras Jurgis Šarauskas, Amerikos vyskupų konferencijos ad hoc komiteto Vidurio ir Rytų Europos Bažnyčiai pagelbėti generalinis sekretorius; tėvas Aleksandras, SJ, Sibiro Apaštalinis administratorius, generalinis vikaras ir priešseminarinis studijų mokyklos rektorius; „Kirche in Not“ bažnytinės labdaros organizacijos atstovė; „Caritas“ tarptautinės organizacijos centro atstovas; kunigų seminarijos Maskvoje rektorius.

Kadangi visi vyskupai, išskyrus Apaštališkąjį nuncijų, mokėjo lietuvių kalbą, konferencijoje buvo vartojamos lietuvių ir anglų kalbos. Po vyskupų konferencijos įvykusiame kunigų suvažiavime dalyvavo 48 iš 50 Sibire dirbančių kunigų. Čia buvo naudojama rusų kalba.

Tai labai įdomus įvykis, ir galima jį laikyti pasaulio lietuvių veiklos įžanga. O ta veikla turės būti daug įvairesnė ir labai plati. Žvilgtelėję į istoriją bei į išeivių ir tėvynėje lietuvių reikalus, pažvelkime konkrečiau į Lietuvos geopolitinę padėtį ir iš jos kylančius uždavinius.

Visus amžius vyko tarp Rytų ir Vakarų visokie nesusipratimai ir kovos. Samuel Huntington sako, kad tas dėjos 500 metų. Bet turbūt bus daugiau nei 500 metų, ir ta kova įvairiomis formomis ir būdais tęsiasi ir, be abejo, tęsis toliau. Šitą kovą areną ar zoną sudaro Suomija, Baltijos valstybės, Lenkija, Čekija ir Vengrija. Visos šitos valstybės turi skirtingas kultūras ir civilizacijas nuo Rytų ir nuo Vakarų. Bet visos jos yra linkusios į Vakarus. Be Samuel Huntington yra ir kitų, kurie aiškiai sako, jog šitos zonos uždavinys ateityje yra Rytų ir Vakarų skirtumus derinti ir švelninti. Reiškia, kad šitos interesų („velvet“ — aksominės) zonos valstybės turi rūpintis ne tik

savimi, savo valstybių egzistencijos išlaikymu, bet ir Rytų ir Vakarų derinimu ir sąveikos švelninimu. Tai be galo didelis ir komplikotas uždavinys.

NATO ir buvusio Varšuvos pakto saugumo problemas svarstančių organizacijų, tolimesnė raida ir likimas tuo tarpu nėra aiškūs. Šitos dvi institucijos, svarstančios Europos saugumo problemas, nors apie tai gal oficialiai nekalba ir nekalbės, bet jos abi turės galvoje trečiąją instituciją, jėga, kuri yra Europos užnugarėje — tai daugiau nei bilijoną gyventojų turinti trečioji jėga, Kinija. O biologinis dėsnis yra toks, kad tirščiau apgyventos vietovės visados veržiasi į rečiau apgyventas vietas.

Ekonominėms, o gal ir kultūrinėms bei civilizacijos problemoms spręsti gal bus viena Europos Sąjunga. Vakariuose jau ji organizuojasi ir, galima sakyti, turi savo sekciją. Rytai turbūt į ją įstos ir bus priimti, bet darbo eigoje atsiradus skirtumų jie suorganizuos savo sekciją. Europos Sąjungoje bus dvi, Rytų ir Vakarų sekcijos. Interesų („velvet“) zonos gyventojai bus vėl tarp jų.

Interesų („velvet“) zonos valstybės savo ekonominiam išsilaikymui, sprendamos ekonominės problemos, turės orientuotis ir į Rytus, ir į Vakarus. Šitos zonos valstybių gyventojai bus Europos Sąjungos nariai ir čia vėl dideli, sunkūs, dažnai painūs uždaviniai. Lietuva geopolitiškai yra viena iš labai svarbių šitos zonos valstybių. Esant mažai tautai ir valstybei, esant tokioj svarbioj ir pavojingoj vietoj ir turint tokius svarbius uždavinius ir svarbias savas problemas, reikalinga tuo labai susirūpinti ir labai greitai.

Mokslo pažanga ir pasaulio įvykiai vyksta nepaprastai greitai. Tą įvykių nenumatymas, neįvertinimas ir neveikla gali būti pražūtinga. Ekonominiai ir politiniai reikalai gali susiklostyti taip, kad Lietuvos piliečiai turės daugiau ar mažiau atviras duris į Rytus ir į Vakarus. Bet tos durys bus daugiau ar mažiau atviro Rytams ir Vakarams į mūsų, Lietuvos valstybę. Čia ir yra labai didelė problema. Turint galvoje, kad mūsų visų šaknys yra toj zonoj ir kad mes turim toj zonoj pareigas ir uždavinius, tai ar gyventume tėvynėje, ar už jos ribų, mes visi lietuviai esam pasaulio lietuviai su pasaulio lie-

Valdas Adamkus 1991 metais Lemont'e.
Antano Sutkaus nuotrauka — iš serijos „Pasaulio lietuvių portretai“.

tuvio uždaviniais. Pasaulio lietuvių veiklai, kaip tėvynėje, taip ir už jos ribų, lietuviai turi būti pasirošę ar paruoštas.

Fiziškai lietuvių tauta tam darbui iš dalies jau yra paruošta, nes nemažas lietuvių skaičius yra pasklidęs po visą pasaulį ir tą darbą iš dalies jau atlieka, nors tas darbas nėra organizuotas, nurodomas ar diriguojamas, jis vyksta savaime gyvenimui verčiant. Pasaulio lietuvių darbas kaip gyvenančio tėvynėje, taip ir gyvenančio už tėvynės ribų turi būti suderintas ir koordinuotas.

Anksčiau minėtiems uždaviniams ir pareigoms paruošti žmones, pasaulio lietuvių, galėtų pasirūpinti specialiai sukurta institucija, kurią sudarytų Lietuvos ir užsieny gyvenančių lietuvių atstovai. Ta institucija galėtų būti pavadinta Lietuvos problemoms spręsti departamentu, kuris galėtų būti prie švietimo ministerijos. O gal net galėtų būti visai savarakiškas departamentas, panašus į ministeriją. Pasaulio lietuvių turi būti pradėtas ruošti gimnazijoje. Kaip kad yra gimnazijoje istorijos, geografijos, matematikos pamokos, taip galėtų būti visuomeninio auklėjimo pamokos, kurios ruošytų pasaulio lietuvių gyvenimui ir darbui šitoj ypatingoj zonoj. Taip pat tam reikalui turėtų būti įkurta aukštoji mokykla — universitetas ar prie

kurio nors universiteto atitinkamas fakultetas, kuriame ruoštųsi mūsų diplomatai (kaip kad Anglijoje), pasaulinė plotmėj veiklą ekonomistai, kultūrininkai ar kitokie specialistai.

Dabar mes turime mokslininkų suvažiavimus, kuriuose dalyvauja tėvynėje ir už jos ribų dirbantieji mokslininkai. Tų suvažiavimų tikslas šiuo metu yra daugiau informacinis arba orientacinis. Ateityje tie suvažiavimai būtų ne tik orientaciniai, bet ir apžvalginiai, direktyviniai ir perspektyviniai. Ir visais tais reikalais turėtų rūpintis tas specialiai sukurta departamentas. Tas universitetas ar atitinkamas fakultetas turėtų turėti labai rimtus dėstytojus: politologus, ekonomistus, kultūrininkus, istorikus ir kitokius tam reikalui specialistus.

Klausimas būtų, kaip tas darbas, pasaulio lietuvių ruošimas, yra skubus. Man atrodo, kad jis yra labai skubus. Praktiškai pasaulio lietuvių veikla jau vyksta, tik mes nesame tam pasirošę ir ji nėra sisteminga. Mūsų ambasadoriai, prezidento, ministrų ir kitų pareigūnų kelionės ir vizitai, jų susitikimai su kitų valstybių pareigūnais, jų pašnekesiai ir susitarimai, vyskupų konferencija Novosibirske yra pasaulio lietuvių veiklos sferoje. Vėliau, Europos Sąjungai vystantis, mes

tų darbų turėsime daug daugiau ir tiems darbams bus reikalingi gerai pasiruošę žmonės. Pasaulio lietuvis, būdamas gerai pasiruošęs ir gerai tuos darbus atlikęs, geriau pasitarnaus savo tėvynei ir Europai — Rytams ir Vakarams.

Reikia prisiminti, kad Europa nebūta atskiras objektas. Erdvė ir vandenynai jos nebeskiria nuo kitų kontinentų, kaip kad skyrė anksčiau. Amerika stovi visai šalia Europos, šalia Rytų ir Vakarų ir ji yra tuo tarpu lyg tų sferų tvarkytoja. Turbūt netolimoje ateityje į tą kompleksą įsijungs ir Azija.

(Pabaiga)

KAIŠIADORIŲ PARAPIJA ĮSTEIGTA PRIEŠ 90 METŲ

Šių metų rudenį sukanka 90 metų, kai Kaišiadorių ir aplinkinių kaimų gyventojai susibūrė į atskirą parapiją ir gavo leidimą statyti bažnyčią. 1911 m. į Kaišiadoris buvo atkeltas jaunas kun. Alfonsas Varnas, kuris, eidamas įvairias pareigas, čia praleido net 40 metų. Po kan. A. Varno mirties ilgesnį laiką klebonavo kun. Romualdas Stundžia, kan. Petras Landskauskas, kan. Jonas Mintauškas.

Laukinukė

(Atkelta iš 2 psl.)

riaus ateinantį Frankio ir vairuotojo Vilimo nežmoniška, kone laukinį juoką. Smalsumo gundomas nueėjau sužinoti juoko priežastį. Pro atdaras duris žvilgtelėjęs į kiemą pamatčiau, kaip katė, tartum pakvaišusi, išdarinėjo visokius keistus judesius. Ji tai pašoka pėdą kita aukštyn, tai staiga puolus ant žemės pasivolioja ar atsisėdus trina sėdynę į žvyruotą žemę. Pagaliau, it strėlė, ji galvotrūkiškai nėrė į raizgynus, paskui save tempdama šokinėjančia, skardžiai barškančia vieno galiono talpos tuščią skardinę. Spėjau pamatyti, kad skardinę velkanti virvelė pririšta prie katės kaklo. Nusigandau ir buvau besokęs prie Frankio. Bet supratau, kad jeigu neskubėsiu ir skardinė krūmuose už ko nors staiga užklius, kad pasismags. Šokau kiek įkabindamas katę vytis. Pavijau ją skardinei įsiterpus tarp dviejų arti suaugusių medelių. Katė draskėsi ir veržėsi pirmyn, norėdama išsilaivinti. Virvelė išsitempusi kaip styga. Ji plačiai išsižiojusi — virvelės kilpa ją smaugia.

Pajutęs kelis įdrėskimus, šiaip taip ją nuraminęs nurėniau virvelę nuo kaklo ir paėmiau ją į glėbį. Visai pavargusi ji nesi-priešino. Jaučiau, kaip jos širdis daužėsi krūtinėje dvitaktio motociklo variklio greitumu.

Kai atsinešiau ją į patalpą paaiškėjo, kad Frankis panoro pasijuokti, tad sugalvojo jai iškreipti pokštą — tokį neįtikėtinai prastą, koki tik nesveiko proto žmogus begali sugalvoti.

Štai, ką jis vadino humoru: prie tuščios vieno galiono talpos skardinės aselės jis pririšo

virvelę ir jos kitą galą, užnėręs katei ant kaklo, pririšo paprasta piemens kilpa. To negana, jis katę iki pusiaujo panardino į neuždengtą statinę, pripildytą metilo-etilo-ketono skiedinio. Šis chemikalų junginys džiūdamas sukelia nepaprastus skausmus, smarkiai degindamas odą, ypač, kai patenka ant jautriųjų kūno dalių.

Supykau. Piktinausi dėl Frankio bjauraus elgesio. Bet svarbiausia, mane siuntino faktas, kad jis sugalvojo tokią išdaigą iškirsti tuo metu, kada aš švelnumu stengiausi katę prisipratinti.

Itūžęs pagrasinau Frankiui, kad tuoj pat paskųsi policijai ar Gyvulių globos draugijai, jeigu jis pamėgins panašų pokštą pakartoti.

Sąmyšį išgirdęs iš raštinės atėjo įmonės savininkas, ponas Fleuriel. Jis buvo prancūzų kilmės, chemikas, šviesus, humaniškus įsitikimimų žmogus. Sužinojęs sąmyšio priežastį, jis Frankį smarkiai išbarė:

— Tai nešvarus triukas, grubus sadizmas. Neseniai „Boston Globe“ skaičiau, kad vienas pilietis už šuns kankinimą buvo nubaustas trijų mėnesių kalėjimo bausme.

Šis įvykis mane sukrėtė ir privertė susimąstyti. Ir supratau, kad žmogaus sielos kilnumo laipsnis stipriausiai atspindi jo elgesį su gyvuliais.

Maniau, kad civilizacijoj tokią nuoskaudą patyrusi, katė vėl grįš į laukinį gyvenimą. Bet ne. Dienos slinko ir jos gyvenimas pradėjo grįžti į normalias vėžes — ji pradėjo atsigauti nuo fizinio bei dvasinio sukrėtimo.

Bet priešingai ankstyvesnei jos nešališkai laikysenai santykiuose su žmonėmis, jos elgesys dabar aiškiai rodė, kad ji mūsų devynių bendradarbių vienetą padalino į dvi grupes: priešus ir

draugus. Jos mirtinas priešas, žinoma, buvo Frankis. Ji bijojo ir vengė jo kiek galėdama. Kai tik šis pasimaišydavo, ji tuoj atsidurdavo prie mano kojų. Jei Frankis ją užklupdavo man nesant, ji bėgdavo pasislėpti.

Jeigu tikėti prielaidai, kad gyvuliai nemoka galvoti, o yra tik instinkto veikiami, tai aš įsitikinau, kad jų pojučiai yra taip stipriai išpruse, jog pralenkia žemo kultūringumo žmogų.

Kadangi žiemai artėjant oras kasdien vėso ir dažnai lynojo, tai katė didžiausią dienos dalį praleisdavo patalpoje. Mudu jau buvome geri draugai. Būdavo, jai snaudžiant savo guolyje dažnai prieinu ir paglostau. Mieguitas akis praverusi žvilgtelėdavo ir, retkarčiais, prikimsiu balsu atsakydavo: „Miau...“ ir vėl akis užmerkėdavo. Sakyčiau, kad tai buvo gyvulio besąlyginio pasitikėjimo pareiškimas. Kaip kitaip galima būtų tą paaiškinti?

Pietų pertraukos metu mėgdavau pasidėti ir peržiūrėti Boston'o dienraštį, kurį perskaitęs įmonės savininkas atiduodavo mums — darbininkams. Jei pasitaikydavo, kad katė tuo metu yra patalpoje, tai ji tuoj užskodavo ant mano kelių. Jeigu ją užšokus nesusukbdavau atkreipti į ją dėmesio, ji nosim durdavo ir išskleistą laikraštį. Tik man ją pakalbinus ir paglostčius, susiraitydavo ir užmigdavo.

Kartą nei iš šio, nei iš to pavadinau ją „laukinuke“. Kitą kartą ir vėl nesamoningai ją patį vardą pavartoju. Ir taip netrukus tas vardas jai prigijo. Ji, kaip šuo, greit prie to vardo priprato ir niekuomet po to aš jos nešaukdavau katei šaukti įprastu sinonimu, o tiesiog „Laukinuke“.

Mano bendradarbiai nežinojo to vardo prasmės ir stebėjosi, kad ji jį reagudavo. Paklaustas jiems paaiškinau, kad „laukinukė“ jų

kalboje reiškia „wild little being“. Jie pripažino, kad vardas atitinka jos būdą. Netrukus ir jie pradėjo į katę kreiptis naujuoju vardu. Tačiau jų liežuviams prie aiškaus balsių tarimo nepripratusiems, išeidavo „Lakinūki“, „Nūkinūki“, net „Stinkynūki“.

Galbūt supratus, kad katę kartą nuskriaudė, Frankis pradėjo daugiau ir daugiau ją domėtis. Dažnai pakalbėdavo. Kartais valgydamas nulaudavo ir numesdavo jai gabaliuką riebaus sumuštinio, kurio ji betgi neliesdavo, iki jis nepasitraukdavo. Jis net sugalvojo paruošti jai tinkamą guolį. Suradęs tinkamą kartoninę dėžę priklojo šieno, ant šieno patiesė savo nudėvėtą žieminį nertinį, tikėdamas, kad ji pradės toje „lovoje“ miegoti. Tačiau Laukinukė nė iš tolo prie jos neprieidavo. Norėdama pasnausti, ji susiraitydavo sandėliuko kampe, ant mano kombinezono.

Galiausiai atėjo pavasaris. Dabar Laukinukė beveik visą dieną praleisdavo lauke. Aš niekada nesužinojau, kur ir ką ji veikdavo naktį. Bet kas rytą, apie pusę aštuonių, mudu susitikdavome.

Nuo autobuso sustojimo vietos iki darbovietės turėdavau per miškelį nueiti pėsčias, nes automobilio neturėjau. Ji mane pasitikdavo beveik pusiaukelėje. Niekada jos iš anksto nematydavau ir nežinodavau, kurioje vietoje ją suitiksiu. Tik staiga čia pat iš kurio nors krūmo iššoks, į mano kojas patrins šoną ir, uodegą išpūtusi, pirmyn. Už keliųolikos žingsnių stabtelėjusi, galvą aukštai iškėlus, ji budriai žvalgydavosi ir gaudydavo kiekvieną garą. Ji taip būdavo užsiėmusi savo reikalais, kad aš ją pasivydavau ir pralenkdavau, bet ji į mane visai nekreipdavo dėmesio, net iš kelio nesi-traukdavo. Man nutolus, ji vėl staiga pastrykt,

it išdykęs ėriukas, šaudavo pro mane pirmyn. Taip lenktyniaudami mudu pasiekdavome darbovietę. Palakius pieno, kurio aš jai kiekvieną rytą atnešdavau, ji vėl išdumdavo į miškelį.

Buvo vėsokas pirmadienio rytas. Iš ryto pylęs lietus jau buvo nustojęs. Laukinuke, į kamuolį susirietusi, snaudė ant mano kombinezono. Visi išsiskirstę po įmonę kiekvienas dirbome savo darbe.

Staiga iš priekinės patalpos išgirdome Pau-lių visa gerkle šaukiant: „Fire...“. Kai nubėgome, sužinojome, kad nuo seno, gerokai susi-dėvėjusio maišytuvo kibirkštis užsidegė statinėleje maišoma nafta su susmulkintais gamtinės gumos gabaliukais. Taip gaminami guminiai klįjai.

Kibome gaisrą gesinti. Vieni užsklendė sunkias geležines tarpšienio duris, kad ugnis nepersimstų į kitas patalpas. Aš, griebęs nuo kablo gesintuvą, mėginau gesinti. Bet kur tau — ugnis skubiai plėtėsi. O kai pradėjo degti gamtinės gumos atsargos, tiršti, juodi nuodingi dūmai raitėsi kamuoliais — dusome, pradėjome kosėti ir ašaroti. Ugnis darėsi tokia karšta, kad negalima buvo artinai prieiti.

Atsiminę Laukinukę, pradėjau jos ieškoti ir šaukti, bet veltui — jos niekur nebuvo. Bijojau, kad greit plintantis gaisras galėjo jai užkirsti pasitraukimo keliu.

Atvažiuė ugniagesiai gaisrą gana greit užgesino. Visas sąmyšis apsiraminio po geros valandos. Lyg nujausdamas kažką negero, pradėjau skubiai degėsius valyti katės guolio link. Negalėdamas pašalinti stambesnių nuodėgulių ir arčiau prieiti, iš kiemo atsinešiau tuščią medinę dėžę, užlipau ir žvilgtelėjau jos guolio link — greta mano kombinezono gulėjo užtroškęs ir gerokai apdegęs Laukinukės lavonas.